

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»**

*для здобувачів вищої освіти
спеціальності 051 «Економіка»
денної форми навчання*

Дніпро – 2023

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Дмитро КОЗЕНКОВ, завідувач кафедри менеджменту Інституту промислових та бізнес технологій Українського державного університету науки і технологій, кандидат економічних наук, професор;

Григорій КАРПЕНКО, директор ТОВ «НОРТЕК АВТО».

УКЛАДАЧІ:

Надія ФІСУНЕНКО, завідувач кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук;

Тетяна АЛЬОШИНА, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент;

Олександр СИДОРОВ, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук.

Ф 63 Фісуненко Н. О., Альошина Т. В., Сидоров О. А. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Стратегія управління розвитку соціально-економічних систем» для здоб. вищ. освіти спец. 051 «Економіка» ден. форми навч. Дніпро : ДДУВС, 2023. 42 с.

В навчально-методичному комплексі представлені основні поняття з дисципліни «Стратегія управління розвитку соціально-економічних систем», робоча програма дисципліни, плани практичних завдань та завдання для самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти, надані тестові завдання для перевірки знань студентів, критерії поточного та підсумкового контролю, а також перелік рекомендованих джерел.

Навчально-методичний комплекс сприятиме засвоєнню здобувачами вищої освіти необхідних теоретичних знань з дисципліни та набуттю умінь аналізу ефективності функціонування систем, розробки ефективних управлінських рішень.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Робоча програма навчальної дисципліни.....	5
Плани практичних і семінарських занять.....	16
Методичні поради для виконання індивідуальної роботи.....	25
Тестові завдання для самостійної перевірки знань.....	31
Список літератури.....	39

ВСТУП

Стратегічне управління є запорукою сталого розвитку та базисом економічної стійкості будь-якої системи. Формування соціально-економічної системи починається з окремого підприємства та знаходить своє продовження на місцевому, регіональному та державному рівні. Якість інструментів та методів управління системами кожного рівня має відповідати стратегічним цілям та завданням реалізації та розвитку останніх. Саме тому, вивчення та пошук форм, методів й інструментів управління соціально – економічними системами є базовими компетенціями для майбутніх фахівців з економіки.

Дисципліна «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем» – це наука про ефективність управління потенціалом систем всіх рівнів, розробку та реалізацію шляхів та методів досягнення стратегічних цілей за умов раціонального використання ресурсів у нестабільних умовах зовнішнього середовища. Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем посідає важливе місце в структурно-логічній схемі навчання за даними спеціальностями.

Мета вивчення дисципліни «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем» – формування у студентів основних уявлення щодо структури дисципліни та її місця в системі економічної науки; отримання необхідних теоретичних знань щодо сутності, елементів та видів соціально-економічних систем, а також формування навичок аналізу та формування ефективного інструментарію щодо управління соціально-економічними системами.

Завдання вивчення дисципліни «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем» є:

- оволодіння теоретичною базою та методологією управління розвитком соціально-економічних систем різного рівня;
- розширення і поглиблення знань про розробку раціональної стратегії поведінки економічної системи в просторі та часі;
- формування концептуальних положень управління збалансованим розвитком соціально-економічних систем;
- формування складу інструментарію забезпечення збалансованого розвитку соціально-економічних систем.

Навчально-методичний комплекс спрямований на допомогу здобувачам вищої освіти кафедри аналітичної економіки та менеджменту Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти, які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка» у засвоєнні необхідних теоретичних знань з дисципліни, набутті навичок з механізму функціонування соціально-економічних систем, формування та використання його потенціалу з метою оптимізації процесів розвитку соціально-економічних систем.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем» є формування у майбутніх менеджерів компетенцій щодо застосовувати наукового підходу до формування та обґрунтування ефективних стратегій розвитку соціально-економічних систем різного рівня; набуття умінь аналізу ефективності функціонування систем, розробки ефективних управлінських рішень.

Професійні компетентності за результатами вивчення «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем»:

Інтегральна компетентність (ІК) – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності за результатами вивчення дисципліни «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем»:

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності за результатами вивчення дисципліни «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем»:

СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК16. Здатність оцінювати та враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників при плануванні та розробці стратегій розвитку суб’єктів економічної діяльності.

Програмні результати навчання за результатами вивчення дисципліни «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем»:

ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ПРН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

ПРН26. Передбачати та оцінювати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на управлінські рішення, що забезпечують позитивні результати діяльності підприємств та інших соціально-економічних систем, їх захист у довгостроковій перспективі.

Пререквізити: Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни «Прогнозування та захист соціально-економічних процесів», «Економічна безпека соціально-економічних систем»

Постреквізити: Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну: «Економічна аналітика та аналітика бізнес-процесів», «Стажування на посаді».

Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Соціально-економічна система як економічна категорія та її властивості. Сутність поняття «система», «економічна система» та «соціальна система». Елементи соціально-економічної системи. Механізм функціонування соціально-економічної системи. Класифікація соціально-економічних систем.

Сутність поняття та ознаки соціально-економічного розвитку. Сутність та принципи економічного розвитку. Соціально-історичні типи економічного розвитку. Принципи відмежованого розвитку, що спирається на динаміку внутрішнього ринку.

Сталий розвиток та його особливості. Циклічний характер економічного розвитку. Економічна криза.

ТЕМА 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Підприємство як відкрита соціально-економічна система. Соціально-економічна структура підприємства. Особливості стратегічного планування та стратегічного управління. Засади сталого розвитку потенціалу соціально-економічних систем. Розвиток соціально-економічних систем конкурентоспроможного спрямування. Управління розвитком соціально-економічними системами мікро-, мезо- та макрорівня.

ТЕМА 3. МОДЕЛІ ТА ПРИНЦИПИ МОДЕЛЮВАННЯ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Сутність поняття економічних категорій «модель» та «моделювання». Види моделювання. Суб'єкти та об'єкти соціально-економічних систем. Методи моделювання соціально-економічних систем. Процеси моделювання складних економічних систем.

Моделювання структури соціально-економічної системи. Організаційна модель (організаційна структура системи). Функціональна модель. Інформаційна модель.

Принципи функціонування моделей соціально-економічних систем світу та ЄС.

ТЕМА 4. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Сутність поняття «стратегії». Класифікація стратегій розвитку соціально-економічних систем. Елементи стратегії розвитку соціально-економічних систем. Умови функціонування соціально-економічних систем. Прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки в умовах нестабільності. Удосконалення управління соціально-економічних системам.

ТЕМА 5. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ

Економічна стратегія підприємства: поняття, принципи, складові. Цілі економічної стратегії підприємства.

Оцінка зовнішнього середовища функціонування підприємства, шкала Ансоффа. Виділення стратегічних зон господарювання. Вибір конкурентної позиції. Оцінка привабливості зон господарювання. Стратегічний набір підприємства.. Стратегічна гнучкість фірми, її оцінка.

Формування стратегії поведінки підприємства на ринку. Фактори, що визначають напрями стратегії зовнішньоекономічної діяльності. Стратегічні зони діяльності підприємства і внутрішні зв'язки.

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Регіон як соціально-економічна система. Основні поняття стратегічного управління регіональним розвитком. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіону.

Механізми формування стратегії розвитку регіону. Вимоги до стратегічних планів регіонального розвитку. Етапи розробки та реалізації стратегії розвитку регіональної соціально-економічної системи. Оцінка рівня соціально-економічного розвитку регіону.

Державне регулювання розвитку та безпеки соціально-економічних систем. Державні програми та проекти управління соціально-економічного розвитку регіону. Механізм інтеграційної взаємодії регіональних соціально-економічних систем.

ТЕМА 7. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Конкурентоспроможність країни та визначення стратегічних орієнтирів. Підходи до визначення стратегії соціально-економічного розвитку національної економіки. Стратегічні орієнтири розвитку національної економіки в глобальному середовищі.

Формування глобального економічного простору. Аналіз факторів формування та середовища глобального економічного простору. Сучасні тенденції розвитку глобального економіко-інституційного простору. Стратегії економічного розвитку в системі глобальних економічних відносин. Варіативність економічних політик.

Міжнародна координація економічної політики. Стратегії забезпечення глобального конкурентного лідерства. Проблеми сталого розвитку у контексті неоліберальної моделі глобалізації.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем» передбачено:

- для денної форми навчання 3 семестр – залік.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

**Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів
денної/заочної форми навчання**

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками
2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
1	Курсант, студент, слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань
0	Відсутність на занятті

**Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів
денної форми навчання**

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
1-5	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
0	Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань

**Критерії оцінювання індивідуальної роботи
здобувачів денної форми навчання**

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
1-5	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
0	Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань

**Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів
заочної форми навчання**

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
1-5	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
0	Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань

**Критерії оцінювання індивідуальної роботи
здобувачів заочної форми навчання**

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
1-5	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
0	Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань

Розрахунок підсумкової оцінки з навчальної дисципліни «**Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем**» здійснюється відповідно до формули:

$$П = ПК + З \leq 100,$$

де ПК – бали за поточний контроль (40-60 балів),
З – бали за результатами складання заліку.

Поточний контроль (ПК)			Підсумковий контроль ЗАЛІК (З)
Аудиторна робота	Самостійна робота	Індивідуальна робота	
≤ 30	≤ 15	≤ 15	
≤ 60			≤ 40
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК+ З ≤ 100			

Розрахунок кількості балів за аудиторну роботу:

$$A_d = (30 \cdot B) / (5 \cdot n),$$

де B – отримані здобувачем бали на заняттях,

n – кількість занять.

Критерії переведення оцінок за 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою			О ц і н к а з а ш к а л о ю Є К Т С	
	Залік	Екзамен/ диференційо ваний залік	Оцінка	Пояснення	
90–100	зараховано	Відмінно	А	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі	
83–89				В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної
75–82				С	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою			О ц і н к а з а ш к а л о ю Є К Т С
	Залік	Екзамен/ диференційо ваний залік	Оцінка	Пояснення
68–74		Задовільно	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю , але прогалини не несуть істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки .
60–67			E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального
35–59	Незараховано	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)
1–34			F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не засвоєний ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі ; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань

Для навчальної дисципліни «Стратегія управління розвитком соціально-економічних систем» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: екзамени; заліки; стандартизовані тести; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; розрахункові роботи тощо.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Практичне заняття № 1 – 2 год.

План:

1. Соціально-економічна система як економічна категорія: сутність, властивості, класифікація.
2. Сутність поняття «система», принципи побудови та елементи системи.
3. Сутність та принципи економічного розвитку.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

Завдання для самостійної роботи до Теми 1:

Підготувати відповіді на запитання для обговорення:

1. Дайте визначення поняттю «система».
2. Перерахуйте основні характеристики системи та поясність зміст кожної з них.
3. У чому полягають основні принципи функціонування системи?
4. Охарактеризуйте взаємозв'язок соціальної та економічної систем, прокоментуйте їх спільні та відмінні риси.
5. Назвіть основні типи економічних систем, надайте їх характеристики.
6. Дайте визначення поняттю «соціально-економічна система».
7. Класифікація соціально-економічних систем.
8. Перерахуйте та поясність основні ознаки та характеристики соціально-економічного розвитку.
9. Поясність сутність поняття «економічного розвитку».
10. Назвіть основні класифікації економічного розвитку.
11. У чому полягає зміст сталого розвитку та які його основні принципи?
12. Надайте характеристику циклічному характеру економіки.

Індивідуальні завдання до Теми 1:

Підготувати глосарій до теми, підбираючи вірний термін із запропонованих визначень:

- 1) ...сукупність взаємопов'язаних елементів, розміщених у належному порядку, які у сукупності є цілісним утворенням;
- 2) ...зміст існування системи, її призначення, місія;
- 3) ...цілісне утворення, головним елементом якого є люди, їх зв'язки, взаємини та взаємодії, а також соціальні інститути та організації, соціальні групи, спільноти, норми і цінності;

4) ...сукупність взаємопов'язаних і відповідним чином упорядкованих елементів економіки, що утворюють певну цілісність, економічну структуру суспільства, яка має загальну мету;

5) ...поєднання окремих неподільних суб'єктів – підприємств, організацій, установ в межах певний регіональний взаємозв'язків, які обумовлюється єдністю виробничої і соціальної інфраструктури регіону, підготовкою і використанням робочих кадрів, взаємодією з навколишнім природним середовищем, системою адміністративного управління тощо;

6) ...єдина система, що об'єднує економіки всіх країн світу, які взаємодіють між собою завдяки міжнародному поділу праці;

7) ...виникнення якісних змін в економічній системі суспільства, які приводять до підвищення ефективності її функціонування та удосконалення базових елементів основних структур;

8) ...це форма прояву невідповідності інтересів економічних агентів на всіх рівнях їх життєдіяльності і життєзабезпечення.

ТЕМА 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Практичне заняття № 2 – 2 год.

План:

1. Підприємство як складна соціально-економічна система.
2. Зовнішнє середовище функціонування соціально-економічних система.
3. Стадії розвитку підприємства як соціально-економічної системи.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: здатність до адаптації та дій в новій ситуації. Здатність приймати обґрунтовані рішення. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

Завдання для самостійної роботи до Теми 2:

Підготувати відповіді на запитання для обговорення:

1. Надайте визначення поняття «підприємство» використовуючи різні підходи.
2. Наведіть основні характеристики підприємства як відкритої системи.
3. Дайте визначення поняття «зовнішнє середовище підприємства»
4. Перерахуйте чинники зовнішнього середовища підприємства?
5. Охарактеризуйте особливості функціонування підприємства в умовах зовнішнього середовища.
6. Поясніть значення чинників прямої дії та їх вплив на діяльність підприємства.

Індивідуальні завдання до Теми 2:

Проаналізувати практичні ситуації та дати відповіді на запитання до практичних ситуацій:

Завдання 1. На основі наведеної нижче інформації проаналізуйте фактори зовнішнього середовища, що впливають на діяльність підприємства.

Хмельницький м'ясокомбінат опинився в скрутному становищі. З одного боку, негативно впливають на результати його господарської діяльності загальна економічна криза (спад виробництва, інфляція, зниження рівня життя людей), з другого – поява на українському ринку значної кількості різноманітної продукції з Польщі, Фінляндії та інших країн спричиняє сильний конкурентний тиск. Відсутність прогресивної технології, яка б давала змогу покращити пакування продукції, продовжити термін зберігання призвели до витіснення продукції Хмельницького м'ясокомбінату іншими українськими виробниками аналогічної продукції. Зростання цін на енергоносії змушує підприємство підвищувати ціни на свої продукти, що спричиняє зниження попиту на них. Крім того, поява виробників м'ясопродуктів недержавної форми власності, рішення колишніх постачальників м'яса самостійно займатись його переробкою та реалізацією, значно ускладнило роботу підприємства.

1. Визначте основні фактори зовнішнього середовища, які впливають на роботу підприємства, згрупуйте їх у фактори прямої і непрямой дії.

2. Дайте характеристику впливу факторів прямої дії і вкажіть, якими можуть бути наслідки їх дії для підприємства.

3. Проранжуйте силу впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства.

Завдання 2. До факторів зовнішнього середовища належать наступні: конкуренти, стан економіки, стан техніки та технології, споживачі, посередники, соціально-культурні чинники, система економічних відносин у державі, політичні обставини, постачальники, політичні та громадські організації, міжнародне оточення, законодавство, науково-технічний прогрес, міжнародні події, особливості економічних відносин, акціонери тощо.

Згрупуйте перераховані чинники у дві колонки. До першої віднесіть фактори прямої дії зовнішнього середовища, до другої – фактори непрямой дії.

ТЕМА 3. МОДЕЛІ ТА ПРИНЦИПИ МОДЕЛЮВАННЯ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Практичне заняття № 3 – 2 год.

План:

1. Моделювання господарської діяльності підприємства.
2. Організаційне моделювання діяльності підприємства.
3. Моделі розвитку соціально-економічних систем.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач; вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

Завдання для самостійної роботи до Теми 3:

Підготувати відповіді на запитання для обговорення:

1. Надайте визначення поняття «модель» та «моделювання».
2. Поясніть сутність моделювання господарської діяльності підприємства.
3. Охарактеризуйте принципи процесного підходу до моделювання системи процесів підприємства.
4. У чому полягає сутність організаційного проектування?
5. Надайте характеристику організаційним структурам управління підприємства.
6. Визначте особливості побудови організаційних структур управління підприємства.

Індивідуальні завдання до Теми 3:

Створити графічного модель організаційної структури управління:

1. Побудувати організаційної структури управління сільськогосподарські підприємства
2. Побудувати організаційної структури управління промислового Підприємства.
3. Побудувати організаційної структури управління будівельного підприємства.
4. Побудувати організаційної структури управління транспортного підприємства.
5. Побудувати організаційної структури управління фінансового підприємства.
6. Побудувати організаційної структури управління науково-дослідного підприємства.
7. Побудувати організаційної структури управління торговельного підприємства.
8. Побудувати організаційної структури управління наукового підприємства.
9. Побудувати організаційної структури управління підприємства сфери обслуговування.
10. Побудувати організаційної структури управління туристичного підприємства
11. Побудувати організаційної структури управління лізингового підприємство
12. Побудувати організаційної структури управління факторингового підприємства.

ТЕМА 4. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Практичне заняття № 4 – 2 год.

План:

1. Сутність поняття «стратегія».
2. Класифікація стратегій розвитку соціально-економічних систем.
3. Управління соціо-економічними системами регіону.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

Завдання для самостійної роботи до Теми 4:

Підготувати відповіді на запитання для обговорення:

1. Дайте визначення поняттю «стратегія».
2. Перерахуйте стратегії розвитку соціально-економічних систем.
3. Охарактеризуйте види стратегій соціально-економічних систем за різними класифікаційними ознаками.
4. Визначте умови функціонування соціально-економічних систем.
5. Перерахуйте та опишіть методи прогнозування соціально-економічної системи.
6. Охарактеризуйте шляхи вдосконалення управління соціально-економічними системами.

Індивідуальні завдання до Теми 4:

Підготувати порівняльну характеристику стратегій розвитку соціально-економічних систем. Результати аналізу заповнити в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика соціально-економічних систем

№ з/п	Назва стратегії	Сутність стратегії	Особливості реалізації
1.			
2.			

Зробити обґрунтований висновок щодо ефективності кожної з проаналізованих стратегій

ТЕМА 5. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ

Практичне заняття № 5 – 2 год.

План:

1. Стратегічне управління соціально-економічною системою підприємства.
2. Оцінка зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.
3. Формування стратегії поведінки підприємства на ринку.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: Здатність оцінювати та враховувати вплив зовнішніх та внутрішніх чинників при плануванні та розробці стратегій розвитку суб'єктів економічної діяльності; Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

Завдання для самостійної роботи до Теми 5:

Підготувати відповіді на запитання для обговорення:

1. Дайте визначення поняттю «підприємство» як системи.
2. Економічна стратегія підприємства.
3. Середовище діяльності підприємства та його класифікація.
4. Фактори, що визначають напрями стратегії зовнішньоекономічної діяльності.
5. Стратегічний аналіз підприємства.
6. Методи стратегічного аналізу та їх роль для формування стратегії підприємства.

Індивідуальні завдання до Теми 5:

Виконайте аналіз внутрішніх факторів діяльності підприємства з метою визначення його сильних та слабких сторін як суб'єкту ринку. Заповнити табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз внутрішніх факторів підприємства

<i>(назва підприємства)</i>			
<i>(основний вид діяльності)</i>			
№	Групи внутрішніх	Сильні сторони	Слабкі сторони
1.	Рівень виробництва		
2.	Технології		
3.	Фінансові фактори		
4.	Організаційно-управлінські фактори		
5.	Кадри		

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Практичне заняття № 6 – 2 год.

План:

1. Регіон як соціально-економічна система.
2. Середовище функціонування соціально-економічної системи регіону.
3. Стратегічне управління регіональною соціально-економічною системою.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію; проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності; передбачати та оцінювати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на управлінські рішення, що забезпечують позитивні результати діяльності підприємств та інших соціально-економічних систем, їх захист у довгостроковій перспективі.

Завдання для самостійної роботи до Теми 6:

Підготувати відповіді на запитання для обговорення:

1. Дайте визначення поняттю «регіональна система».
2. Перерахуйте та надайте характеристику підсистемам розвитку регіону.
3. Охарактеризуйте поняття «регіональний розвиток»
4. Поясніть сутність внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку регіону.
5. Яка роль кожної групи чинників у розвитку регіональної соціально-економічної системи?
6. У чому полягає сутність стратегічного управління регіоном.

Індивідуальні завдання до Теми 6:

- дати визначення понять до теми заняття (табл. 3);
- провести порівняльну характеристику моделей розвитку регіону (табл. 4).

Таблиця 3

Визначення понять, дотичних до поняття «регіональний розвиток»

№	Поняття	Визначення поняття
1.	Розвиток	
2.	Економічний розвиток	
3.	Соціально-економічний розвиток	
4.	Стійкий розвиток	
5.	Регіональний розвиток	

**Моделі регіонального розвитку та пріоритетні напрями
їх економічного реформування**

Типи моделей розвитку регіонів	Компоненти (внутрішні ресурси)	Сутність моделі	Напрями реформування	Регіони України

**ТЕМА 7. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИ СИСТЕМ**

Практичне заняття № 7 – 2 год.

План:

1. Особливості розвитку національна соціально-економічної системи.
2. Порівняльна характеристика світової соціально-економічної системи розвитку та соціально-економічної системи ЄС.
3. Стратегії розвитку національної економіки в умовах глобалізації.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади); вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

Завдання для самостійної роботи до Теми 7:

Підготувати відповіді на запитання для обговорення:

1. Дайте визначення поняттю «національна економіка».
2. Перерахуйте основні елементи національної соціально-економічної системи.
3. Які основні риси соціально-економічної системи України?
4. У чому полягає сутність державне управління розвитком соціально-економічної системи.
5. Перерахуйте напрямки стратегічного розвитку держави.
6. Надайте характеристику соціально-економічної системи ЄС та світу.

Індивідуальні завдання до Теми 7:

Підготувати реферат, використовую наукові статті в рамках наступної тематики:

1. Національна соціально-економічна система в умовах глобалізації.
2. Елементи соціально-економічної системи національного господарства.
3. Національна економіка як соціально-економічна система.

4. Демографічні, економічні та виробничі фактори розвитку соціально-економічної системи.
5. Підсистеми розвитку національної соціально-економічної системи
6. Соціально-демографічна структура національної соціально-економічної системи.
7. Виробна структура держави як чинник соціально-економічного розвитку.
8. Економічний розвиток як фактор успішного розвитку соціально-економічної системи держави.
9. Соціально-економічні системи країн ЄС.
10. Особливості побудови соціально-економічного розвитку розвинених країн світу.
11. Сучасні тенденції розвитку глобальних соціально-економічних систем.
12. Глобальні стратегії розвитку соціально-економічних систем.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Процес виконання індивідуальної роботи складається з наступних етапів:

1. Ознайомлення з рекомендованою літературою та добір додаткових джерел.
2. Визначення основних теоретичних проблем, які мають бути вирішені в роботі.
3. Складання плану теоретичних питань роботи
4. Підготовка реферату (або есе).

Термін виконання самостійної та індивідуальної роботи:

- **початок роботи** починається після першої ознайомчої лекції з навчальної дисципліни;
- **закінчення та здача роботи на перевірку** на чотирнадцятому навчальному тижні (останній тиждень листопада).

Тематику для індивідуальної роботи здобувачі вищої освіти обирають самостійно за бажанням (попередньо обговоривши теми з викладачем).

Теми рефератів для індивідуальної роботи

1. Соціально-економічна система як об'єкт економічних досліджень
2. Соціально-економічна система: модель ресурсного забезпечення успішного функціонування.
3. Класифікація стратегій розвитку соціально-економічних систем.
4. Екологізація соціально-економічної системи як основа сталого розвитку економіки.
5. Механізм забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем.
6. Державні стратегії управління розвитком соціально-економічних систем.
7. Стратегічні вектори державного регулювання розвитку соціально-економічних систем.
8. Класифікація та типологізація соціально-економічних систем.
9. Соціально-економічний розвиток підприємства
10. Середовище функціонування підприємства як соціально-економічної системи.
11. Теоретичні аспекти визначення стійкості соціально-економічних систем.
12. Інноваційний розвиток соціально-економічних систем.
13. Актуальні проблеми та напрями розвитку регіональних соціально-економічних систем.
14. Теоретичні аспекти управління регіональними соціально-економічними системами.
15. Концептуальні моделі розвитку регіонів України.

16. Передумови сталого розвитку національних соціально-економічних систем.
17. Моніторинг трансформацій регіональних соціально-економічних систем.
18. Концепція розвитку національної соціально-економічної системи
19. Соціально-економічна система України: особливості становлення та функціонування.
20. Соціально-економічний розвиток країни та його планування.
21. Оцінка розвитку національної соціально-економічної системи.
22. Глобальна соціально-економічна система та особливості її розвитку.
23. Особливості розвитку соціально-економічної система країн ЄС.
24. Розвиток національної економіки України в умовах глобалізації.
25. Порівняльна характеристика систем соціального-економічного розвитку різних країн світу.

Оформлення роботи

Індивідуальна робота, як правило, виконується з використанням ПК та прикладних програмних засобів. Текст роботи має бути написаний українською мовою, грамотно, чітко, без повторень у форматі А 4 (зокрема таблиці, схеми, діаграми, графіки тощо).

У готовому тексті роботи не дозволяється скорочувати слова та використовувати аббревіатури (крім загальноприйнятих).

Текстова частина. Текст роботи має бути надрукований з інтервалом півтора рядкових інтервали та висотою літер і цифр не менш, ніж 1,8 мм (шрифт 14 Times New Roman).

Текст повинен мати поля з 4-х боків аркуша: верхнє і нижнє не менше 20 мм, ліве – 25 мм, праве – не менше 15 мм.

Сторінки нумерують арабськими цифрами разом з титульною сторінкою.

Рубрикація. Текст роботи поділяють на окремі питання.

Наприклад:

ЕКОНОМІЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ

Текст реферату (ВСПУП, ПЛАН).

ВИСНОВКИ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

Ілюстрації. Ілюстрації (рисунок, схеми, графіки, діаграми) слід розташовувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на початку наступної сторінки. Всі рисунки, слід нумерувати послідовно в межах кожного розділу, за виключенням ілюстрацій, графіків, схем поданих у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера пункту і порядкового номера, відокремлених крапкою, наприклад, «Рис. 1.2. Структура органів державної фіскальної служби України» (другий рисунок першого пункту). Номер та назва розміщують під ілюстрацією.

Якість ілюстрації повинна забезпечувати їх чітке відтворення. Ілюстрації повинні бути підготовлені власноруч а не скопійовані з іншого джерела.

В залежності від дослідження, його задач та розмірів в роботі можуть бути використані діаграми та графіки, які готуються автором власноруч, за допомогою відповідних програм та мати вигляд (площинні, лінійні та об'ємні).

В свою чергу «площинні» діаграми поділяються на секторні, стовпчикові, квадратні, кругові. При побудові цих діаграм слід дотримуватись таких правил:

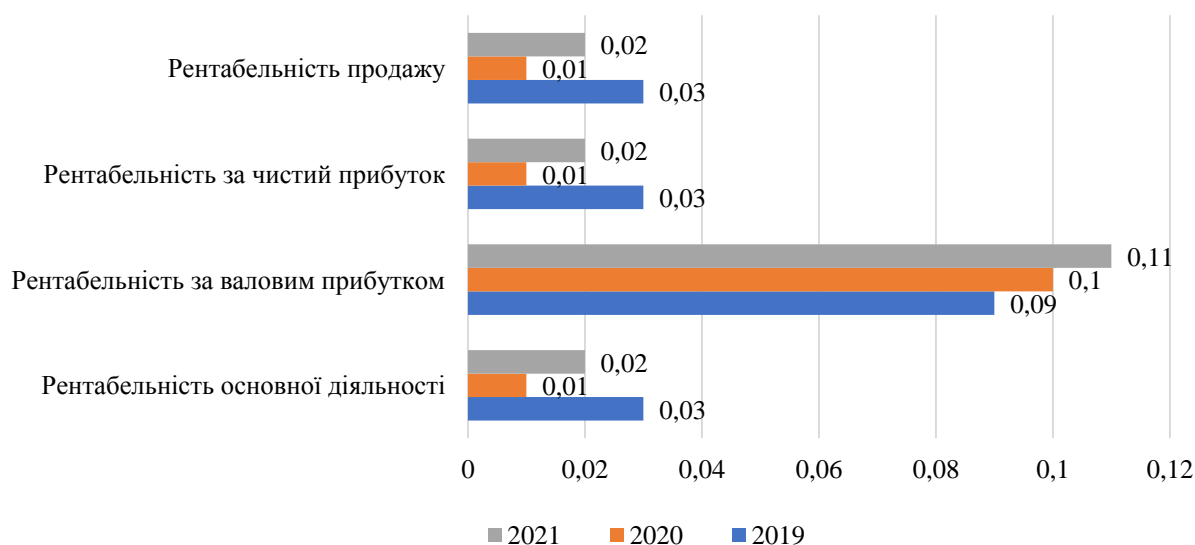
- стовпчики повинні бути однакової ширини;
- їх слід розміщувати на однаковій відстані один від одного або щільно;
- поряд з масштабною шкалою слід розташовувати цифрові написи.

Секторна діаграма – це коло, поділене на сектори. Цей вид діаграм використовується для характеристики структури або структурних зрушень.

Лінійні діаграми широко використовуються для характеристики виконання плану, розвитку явищ упродовж часу, при вивченні зв'язку між ознаками та законами розподілу. Лінійні діаграми будуються на координатному полі чи на числовій сітці. На осі абсцис слід відкладати у вибраному масштабі час, на осі ординат – значення показників на цей період часу.

Після назв діаграм, рисунків, графіків крапка не ставиться.

Приклад оформлення рисунку

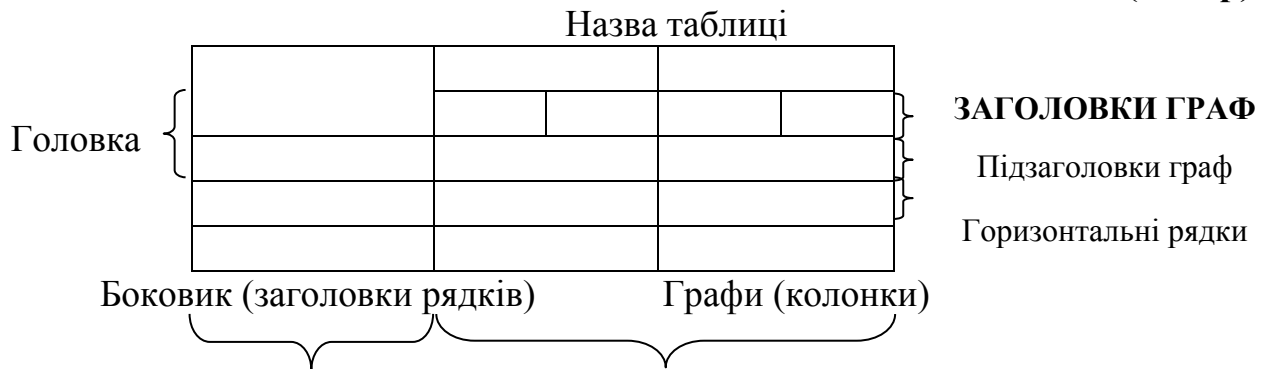

Рис.2.5. Показники рентабельності підприємства з 2019 по 2021 рік [112, с. 3]

* Джерело: на основі джерела [112, с. 3]

Таблиці. Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Приклад побудови таблиці:
Таблиця (номер)

Горизонтальні та вертикальні лінії, які розмежують рядки таблиці, а також лінії зліва, справа і знизу, що обмежують таблицю, можна не проводити, якщо їх відсутність не утруднює користування таблицею. Діагональне ділення головок таблиць не допускається.

Розмір головки таблиці не регламентується, але висота рядка повинна бути не менша 8 мм (шрифт № 10)

На всі таблиці мають бути посилання в тексті звіту. Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, Таблиця 2.1. – перша таблиця другого розділу.

При перенесенні частини таблиці на наступну сторінку допускається заміна її головки або боковиків відповідними номерами, нумеруючи арабськими цифрами (як у першій частині таблиці). Слово «таблиця ___» вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці ___» з зазначенням номера таблиці.

Заголовки граф та рядків таблиць слід писати з великої літери, а підзаголовки з малої літери, якщо вони складають одне речення із заголовком. Якщо вони мають самостійне значення, то пишуться з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

Заголовки і підзаголовки граф вказуються в однині. Заголовки граф, як правило, записують паралельно рядкам таблиці. У разі необхідності допускається перпендикулярне розташування заголовків граф.

Таблицю з великою кількістю рядків можна перенести на інший аркуш. При перенесенні таблиці на іншу сторінку назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розташовувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки.

Графу «номер за порядком» в таблицю включати не допускається. При необхідності нумерацію показників, параметрів або інших даних слід вказувати в першій графі (боковику) таблиці безпосередньо перед їх назвою.

Таблицю (залежно від її розміру) розташовують під текстом, у якому вперше надається посилання на неї, а при необхідності – у додатку. Допускається розташування таблиці уздовж довгого боку аркуша документа.

Якщо всі параметри (показники), що наведені в графах таблиці виражені в одній і тій же одиниці величин, тоді її позначення можна розташувати над таблицею справа, а при поділі таблиці на частини – під кожною її частиною. Якщо у більшості граф таблиці наведені показники (параметри), що виражені одними і тими ж одиницями фізичних величин (наприклад, у тисячах гривень), але є графи з показниками, що виражені в інших одиницях фізичних величин, то над таблицею слід писати найменування переважаючого показника і позначення його фізичної величини, а в підзаголовках інших граф наводити розмірність інших параметрів.

Якщо чисельні значення величини в графах таблиці виражені в різних одиницях фізичної величини, їх позначення (розмірність) показують у підзаголовку кожної графи.

Позначення одиниці фізичної величини, загальної для усіх даних в рядку, слід вказати після її найменування.

Числове значення показника проставляють на рівні останнього рядка найменування показника. Значення показника у графі, яке наводиться у вигляді тексту, записують на рівні першого рядка найменування показника.

Приклад оформлення таблиці
Таблиця 1.2.

Рейтинг України за показниками сфери міжнародної торгівлі*

Показник	Рейтинг України	Три найкращі країни	Три найгірші країни
Документи на експорт	31 з 40	Франція, Канада, Естонія	Туреччина, Польща, Франція
Час на експорт	33 з 40	Естонія, Данія	Туреччина, Польща, Франція

* Джерело: складено на основі [149, с. 23-29]

Після таблиці обов'язково має бути вказано джерело (так само як і у випадку з ілюстрацією). Між ілюстрацією або таблицею і продовженням наукової роботи повинен бути 1 інтервал.

Текст, що повторюється в рядках однієї і тієї ж графи та складається з однозначних слів, які чергуються з цифрами, замінюють лапками. Якщо текст, що повторюється, складається із двох і більше слів, при першому повторенні його замінюють словами «те ж», а далі – лапками. Якщо попередня фраза є частиною наступної, то допускається заміна її словами «те ж» і додати додаткові відомості.

Не допускається замінити лапками цифри, які повторюються, математичні знаки, процента і номери, позначення нормативних документів.

У разі відсутності окремих даних, в таблицю слід поставити прочерк.

Цифри в графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел по всій графі були розташовані один під другим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі повинна бути дотримана, як правило, однакова кількість десятинних знаків для всіх значень величин.

Таблиці, за необхідністю, можуть бути перелічені у змісті з зазначенням їх номерів, назв (якщо вони є) та номерів сторінок, на яких вони розміщені.

Формули. Формули розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3.) – третя формула першого розділу.

Номер формули зазначають на рівні формули у дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули, слід наводити безпосередньо під нею у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Пояснення значення кожного символу слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Приклад оформлення формули

Інтегральний показник реалізації потенціалу сектору малого і середнього бізнесу повинен мати вигляд лінійної згортки:

$$ISME = \sum_{j=1}^m \alpha_j \times z_j \quad (1.1)$$

де α_j – вагові коефіцієнти, що визначають ступінь внеску j -го показника в інтегральний індекс;

z_j – нормалізовані значення вхідних показників x_j .

Формули, що йдуть одна за одною і не розділені текстом, відокремлюють комою.

Усі формули, якщо їх у роботі більше однієї, повинні нумеруватися наскрізною нумерацією арабськими цифрами, за винятком формул, які розміщені у додатках. Допускається нумерація формул у межах розділу. У цьому випадку, номер формули складається із номера розділу та порядкового номера формули, які розділені крапкою (як показано вище для формули 1.1.).

Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках операцій, які виконуються, причому знак на початку наступного рядка повторюється. При перенесенні формули на знаку множення використовують знак «×».

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

У наступних питаннях виберіть одну правильну відповідь:

1. Система – це:

- а) це певним чином упорядкована множинність елементів, взаємозв'язаних між собою, які утворюють єдине ціле;
- б) комплекс матеріальних об'єктів які приносять прибуток;
- в) набір матеріальних та інформаційних об'єктів, які використовуються при описі процесів управління матеріальним виробництвом;
- г) комплекс відношень, зв'язків, інформації в соціально-економічній системі.

2. До принципів системи відносять наступні:

- а) цілісності, структурності, взаємозалежності, ієрархічності, множинності;
- б) хаотичності, цілісності, одиничності, залежності, зв'язку;
- в) елементарності, взаємозалежності, одиничності, зв'язку, чіткості;
- г) хаотичності, цілісності, одиничності, елементарності, взаємозалежності.

3. Оберіть правильне визначення «соціальної системи»:

- а) цілісне утворення, головним елементом якого є людина, їх зв'язки, взаємини та взаємодії;
- б) центральне поняття соціологічної теорії систем, яке описує психологію людини та соціальні відносини між групами, спільнотами;
- в) складно-організоване цілісне утворення, впорядковане і пов'язане з сукупністю взаємодетермінованих зв'язків між його елементами;
- г) соціальні інститути та організації, соціальні групи, спільноти, норми і цінності.

4. Економічна система – це:

- а) сукупність взаємопов'язаних і відповідним чином упорядкованих елементів економіки, що утворюють певну цілісність, економічну структуру суспільства, яка має загальну мету;
- б) сукупність взаємозалежних економічних елементів, що утворюють економічну структуру суспільства та приносять вигоду;
- в) сукупність наукових категорій і законів, що адекватно відображають структуру та розвиток економічної системи суспільства;
- г) таке співвідношення між ресурсами і результатами виробництва, за якого отримують вартісні показники ефективності виробництва.

5. До основних типів економічних систем відносять:

- а) традиційну, ринкову, командно-адміністративну, змішану;
- б) ринкову, позаринкову, типову, командну;
- в) командну, традиційну, адміністративну, типову;
- г) типову, традиційну, нетрадиційну, інноваційну.

6. Соціально-економічна система – це:

- а) сукупність усіх видів економічної діяльності людей у процесі їх взаємодії, спрямованої на виробництво та споживання товарів і послуг;
- б) сукупність чинників, що впливають на купівельну спроможність споживачів і структуру споживання;
- в) здатність економіки країни загалом, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, сприяти розвитку виробництва та споживання;
- г) цілісна та складна сукупністю взаємопов'язаних і взаємодіючих соціальних і ринкових суб'єктів, які вступають у відносини щодо виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг відповідно до мети суспільства.

7. Продуктивні сили, виробничі відносини, організаційний устрій, господарський механізм, зовнішні та внутрішні детермінанти розвитку є основними елементами:

- а) соціально-економічної системи;
- б) економічної системи;
- в) глобального простору;
- г) національної системи.

8. До основних видів соціально-економічних систем належать:

- а) локальна, регіональна, національна, глобальна;
- б) місцева, територіальна, національна, міжнародна;
- в) одинична, міжгалузєва, національна, міжнародна;
- г) одинична, регіональна, національна, глобальна.

9. Загальна система взаємозв'язаних галузей і сфер діяльності людей, які пропорційно розміщені на території, країни та обмежені її кордонами – це:

- а) національна соціально-економічна система;
- б) територіальна соціально-економічна система;
- в) регіональна соціально-економічна система;
- г) соціально-територіальна система.

10. Єдина система, що об'єднує економіки всіх країн світу, які взаємодіють між собою завдяки міжнародному поділу праці – це:

- а) глобальна соціально-економічна система;
- б) національна соціально-економічна система;
- в) глобальний економічний простір;
- г) міжнародний ринок праці.

11. Економічний розвиток – це:

- а) якісні зміни в економічній системі суспільства, які приводять до підвищення ефективності її функціонування та удосконалення базових елементів;
- б) сукупність усіх видів економічної діяльності людей у процесі їх взаємодії, спрямованої на виробництво та споживання товарів і послуг;
- в) сукупність чинників, що впливають на купівельну спроможність споживачів і структуру споживання;
- г) здатність економіки країни загалом, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, сприяти розвиткові виробництва та споживання.

12. До основних типи економічного розвитку відносяться наступні:

- а) доіндустріальний, індустріальний, постіндустріальний;
- б) доматеріальний, матеріальний, проматеріальний;
- в) товарний, виробничий, інноваційний;
- г) матеріальний, проматеріальний, інноваційний.

13. Підприємство як соціально-економічна система – це:

- а) складна система, яка має свою соціально-виробничу інфраструктуру, є частиною інфраструктури народного господарства, певний функціонал для досягнення певного результату;
- б) організаційно відособлений, самостійний господарюючий суб'єкт виробничої сфери народного господарства, який виробляє і реалізує продукцію, виконує роботи промислового характеру або надає платні послуги;
- в) ціле, створене з частин та елементів для цілеспрямованої діяльності утворення, яке має вхід, внутрішнє середовище, вихід, зворотний зв'язок та зовнішнє середовище;
- г) виробничо-екологічна система, що взаємодіє із зовнішнім середовищем шляхом матеріально-енергетичного обміну.

14. Підприємство як відкрита система – це:

- а) ціле, створене з частин та елементів для цілеспрямованої діяльності утворення, яке має вхід, внутрішнє середовище, вихід, зворотний зв'язок та зовнішнє середовище;
- б) організаційно відособлений, самостійний господарюючий суб'єкт виробничої сфери народного господарства, який виробляє і реалізує продукцію, виконує роботи промислового характеру або надає платні послуги;
- в) виробничо-екологічна система, що взаємодіє із зовнішнім середовищем шляхом матеріально-енергетичного обміну;
- г) складна система, яка має свою соціально-виробничу інфраструктуру, є частиною інфраструктури народного господарства, певний функціонал для досягнення певного результату.

15. Сукупність активних господарюючих суб'єктів, економічних, суспільних і природних умов, національних і міждержавних інституційних структур й інших зовнішніх умов і чинників, що діють в оточенні підприємства і впливають на різні сфери його діяльності – це:

- а) зовнішнє середовище підприємства;
- б) внутрішнє середовище підприємства;
- в) глобальне середовище економіки;
- г) чинники розвитку підприємства.

16. Оберіть вірне визначення терміну «моделювання»:

- а) методологія створення і підтвердження фізичного, математичного або логічного зображення системи, об'єкта, явища або процесу;
- б) опис суттєвих для поставленої задачі властивостей і закономірностей поведінки об'єктів, що забезпечують її розв'язання;
- в) процес відображення суб'єктивного бачення потоку робіт у вигляді формальної моделі, що складається з взаємопов'язаних операцій;
- г) формалізований опис бізнес-процесів, що відображає реально існуючу або передбачувану діяльність підприємства.

17. Сукупність дій, під час яких перетворюються ресурси та результатом яких є продукт, що представляє цінність для споживача – це:

- а) бізнес-процес;
- б) підприємство;
- в) бізнес-модель;
- г) організація.

18. Процес пошуку відповідності між ключовими елементами організації та її стратегією, яке приводить до успіху – це:

- а) організаційне проектування;
- б) організаційна структура;
- в) організаційна схема;
- г) органіграма.

19. Тип організаційної структури управління, для якої притаманні лінійні форми зв'язку між ланками управління, концентрація комплексу управлінських функцій та дій в одній ланці управління – це:

- а) лінійна структура управління;
- б) функціональна структура управління;
- в) лінійно-штабна структура управління;
- г) дивізійна структура управління.

20. Тип організаційної структури, яка ґрунтується на принципі спеціалізації організаційних і управлінських структур за функціональною ознакою – це:

- а) функціональна структура управління;
- б) лінійно-штабна структура управління;
- в) дивізійна структура управління;
- г) змішана структура управління.

21. Структура управління підприємством, у якій управління побудоване на принципах виділення підрозділів з окремими функціями – це:

- а) дивізійна структура управління;
- б) матрична структура управління;
- в) функціональна структура управління;
- г) лінійно-штабна структура управління.

22. Генеральний план дій суб'єкта управління, який містить в собі програму або план дій для досягнення стратегічних цілей має назву:

- а) стратегія;
- б) бізнес-план;
- в) місія;
- г) стратегічне бачення.

23. За основою розвитку стратегії поділяють на:

- а) зростання, диверсифікації, структурних перетворень;
- б) інтенсивного зростання, обмеженого зростання, диверсифікованого зростання, стратегії скорочення;
- в) стабільного розвитку, сталого розвитку, випереджального розвитку;
- г) диверсифікації, зростання, обмеженого зростання, сталого розвитку.

24. За типом розвитку стратегії поділяють на:

- а) стабільного розвитку, сталого розвитку, випереджального розвитку;
- б) інтенсивного розвитку, обмеженого розвитку, диверсифікованого розвитку, стратегії розвитку;
- в) інтенсивного зростання, обмеженого зростання, диверсифікованого зростання, стратегії скорочення;
- г) інтенсивна, обмежена, диверсифікована, скорочення.

25. За взаємодією з зовнішнім середовищем стратегії поділяють на:

- а) активну, пасивну, реактивну, проактивну;
- б) інтенсивного зростання, обмеженого зростання, диверсифікованого зростання, стратегії скорочення;
- в) стабільного розвитку, сталого розвитку, випереджального розвитку;
- г) всі відповіді вірні;

26. Сукупність елементів, які поєднані єдиною метою та обумовлюють створення і підтримку високого рівня конкурентної переваги підприємства – це:

- а) економічна стратегія підприємства;
- б) економічна стратегія розвитку;
- в) стратегічний набір підприємства;
- г) змішана стратегія.

27. Комплексне дослідження факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, яке визначає особливості економічного становища та перспективні шляхи досягнення стратегічних цілей підприємства – це:

- а) стратегічний аналіз;
- б) SWOT-аналіз;
- в) PEST-аналіз;
- г) комплексний аналіз.

28. Середовище функціонування підприємства поділяється на:

- а) зовнішнє, внутрішнє, проміжне;
- б) проміжне, зовнішнє, загальне;
- в) економічне, соціальне, демографічне;
- г) інформаційне, правове, економічне.

29. До факторів зовнішнього середовища відносять:

- а) економічні, політичні, соціально-демографічні, технологічні;
- б) соціальні, економічні, інноваційні, правові.
- в) демографічні, політичні, природні, штучні.
- г) економічні, екологічні, географічні, еволюційні.

30. Фактори, які впливають на формування довгострокового розвитку підприємства, на які підприємство не може впливати взагалі або має незначний вплив – це:

- а) зовнішнє середовище;
- б) внутрішнє середовище;
- в) проміжне середовище;
- г) глобальне середовище.

31. Сукупність факторів, що формують довгострокову прибутковість підприємства і перебувають під безпосереднім контролем власників, керівників та персоналу підприємства – це:

- а) внутрішнє середовище;
- б) зовнішнє середовище;
- в) проміжне середовище;
- г) глобальне середовище.

32. Регіон – це:

- а) багатофункціональна система з нагромадженням природних ресурсів, населення, засобів виробництва та інноваційним вектором розвитку;
- б) адміністративна територія не обтяжена економічними зв'язками міст і населених пунктів;
- в) територія утворена за територіальним поділом ресурсів;
- г) єдина комунікативна система, пов'язана транспортними і економічними зв'язками.

33. Соціально-економічної системи регіону включає:

- а) соціальну та економічну підсистему;
- б) соціальну та демографічну підсистему;
- в) економічну та відтворювальну підсистему;
- г) всі відповіді вірні.

34. Фактори, що пов'язані з розвитком техніки, обладнання, інструментів, процесів обробки та виготовлення продуктів, матеріалів і технологій, «ноу-хау» – це:

- а) технологічні фактори;
- б) економічні фактори;
- в) інноваційні фактори;
- г) виробничі фактори.

35. Фактори, що впливають на рівень і тривалість життя людей – це:

- а) соціально-демографічні фактори;
- б) соціальні фактори;
- в) демографічні фактори;
- г) відтворювальні фактори.

36. Економічна діяльність, структурована в галузевому та територіальному просторі країни, яка регулюється інституціональною системою, відповідає економічному, політичному та ідеологічному устрою – це:

- а) національна економіка;
- б) стратегія розвитку країни;
- в) економічна політика;
- г) економічна стратегія.

37. Національна економіка включає наступні підсистеми:

- а) організаційну, структурну, функціонально-цільову, ресурсну;
- б) економічну, демографічну, правову, соціальну;
- в) екологічну, медичну, виробничу, правову;
- г) всі відповіді вірні.

38. За рівнем прийняття рішень виділяють такі види стратегій:

- а) загальносистемну, функціональну, поліпшення;
- б) стабілізаційну, спостереження оптимізації;
- в) зростання, диверсифікації, структурних перетворень;
- г) всі відповіді не вірні.

39. Категорія, що означає захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях розвитку:

- а) соціально-економічна безпека;
- б) економічна безпека;
- в) соціальна безпека;
- г) економічний ризик.

40. Порушення рівноваги між попитом і пропозицією на товари та послуги, що спричиняє депресивний процес в економічній кон'юктурі – це:

- а) економічна криза;
- б) ринкова криза;
- в) економічна загроза;
- г) товарна криза.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.

Монографії та інші наукові видання:

1. Калініченко Л. Актуальні проблеми та напрями розвитку потенціалу соціально-економічних систем в умовах конкуренції: монографія. Харків : «В справі», 2017. 275 с.

2. Панухник О. В., Кудлак В. Я., Мариненко Н. Ю., Крамар І. Ю. та ін. Сучасні соціально-економічні проблеми теорії та практики розвитку економічних систем: кол. монографія. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2016. 204 с.

3. Зверяков М. І., Ковальов А. І., Сментина Н. В. Стратегічне планування збалансованого розвитку територіальних соціально-економічних систем в умовах децентралізації: монографія. Одеса : ОНЕУ, 2017. 175 с.

4. Шимановська-Діанич Л. М., Шкурупій О. В., Дейнека Т. А. та ін. Управління розвитком соціально-економічних систем у новій економіці: монографія. Полтава, 2015. 357 с.

5. Таран-Лала О. М. Функціонування соціально-економічних систем: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2016. 332 с.

6. Базась М. Ф., Старовойт В. А., Скорина В. Є. Моделювання економічних процесів та прийняття управлінських рішень. Міжнародний збірник наукових праць. № 3(6).

7. Бурмака М. М. Класифікація типів розвитку соціально-економічних систем. Економіка транспортного комплексу. 2014. № 23. С. 37-50. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ektk_2014_23_5.

8. Кононова І. В. Класифікація стратегій розвитку соціально-економічних систем. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. № 12(1). С. 167-171. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_12\(1\)__39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_12(1)__39).

9. Кононова І. В. Оцінка розвитку соціально-економічної системи та мінливості її зовнішнього середовища на прикладі національної економіки України. Економічний простір. 2018. № 136. С. 99-108. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2018_136_12.

10. Кононова І. В. Регіональна соціально-економічна система як категорія економічних досліджень. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2020. № 1(24). С. 269-274.

11. Котляр В. Ю., Смирнова О. В. Проблеми моделювання соціально-економічних систем. Бізнес Інформ. 2020. № 2. С. 8-15.

12. Лисецький Ю. М. Дослідження підприємства за допомогою системного підходу. Математичне моделювання в економіці. 2014. № 1. С. 159-166. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mmve_2014_1_19.

13. Макара О. В. Теоретичні засади дослідження розвитку соціально-економічних систем. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2019. № 2. С. 20-23. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepsru_2019_2_6.

14. Маслянюк П. П. Бізнес-інжиниринг організаційних систем. Наукові вісті Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2011. № 1. С. 69-78. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NVKPI_2011_1_11.

15. Потравка Л. Сутність, зміст та етапи трансформації соціально-економічної системи. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. № 19 (2). С. 192-200.

16. Проданова Л. В., Забаріна Д. А. Соціально-економічна система як об'єкт трансформацій. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 3(2). С. 152-156.

17. Ревенко Д. С. Концепція моделювання діагностики й управління стійкістю соціально-економічних систем. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2016. № 18(2). С. 194-197. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_18\(2\)__51](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_18(2)__51).

18. Сардак С. Е. Механізм управління соціально-економічною системою. Європейський вектор економічного розвитку. 2010. № 1 (8). С. 191-201.

19. Тройнікова О. М. Функціонування соціально-економічних систем в сучасних умовах. Інфраструктура ринку Одеса. 2021. № 51. С. 278-282. URL : http://www.marketinfr.od.ua/journals/2021/51_2021_ukr/47.pdf.

20. Червяков І. М. Економічний розвиток, економічне зростання і фактори, які стримують економічне зростання України. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 6. С. 99-102.

21. Щепак В. В. Механізм управління соціально-економічною системою регіону: взаємозв'язок зі складовими системи. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. 2012. № 104. С. 410-415. URL : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_2_1/pdf/144-148.pdf.

Інтернет-ресурси:

1. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Eurostat. URL : <http://ec.europa.eu/eurostat/>.

Для нотаток

Навчальне видання

**Фісуненко Надія Олександрівна
Альошина Тетяна Валеріївна
Сидоров Олександр Анатолійович**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»**

*для здобувачів вищої освіти
спеціальності 051 «Економіка»
денної форми навчання*

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *Є. В. Коваленко-Марченкова,
А. В. Самотуга*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 2,45. Обл.-вид. арк. 2,63.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018 р.